

LUNGUL DRUM AL LIMPEZIRII CONȘTIINȚEI

NĂPASTA de I.L. Caragi-
ale • **TEATRUL NAȚIONAL**
DIN BUCUREȘTI • Data pre-
mierii: 19 noiembrie 1992 •
Regia: Dana Dima • Sce-
nografia: Doina Levința •
Distribuția: Florina Cercel
(Anca), Damian Crișmaru
(Dragomir), Claudiu Bleont
(Ion), Claudiu Istodor
(Gheorghe).

La o sută de ani de la premieră, în 1979, comedia **O noapte furtunoasă** cunoștea o controversată punere în scenă - o viziune tragică, agonică. Drama **Năpasta** este înfățișată publicului ca farsă tragică la o sută doi ani de când a văzut pentru prima oară lumina rampei, înregistrând atunci o cădere, fiind taxată pripit drept "eroare dramatică" și reproșându-i-se "situațiile false, caracterele exotice, lipsa de acțiune, apariția deus ex machina a lui Ion" etc., deși a existat și o voce care a afirmat: "**Năpasta** este o farsă dramatică". La o analiză lipsită de prejudecăți, structura conflictuală dezvăluie similitudini extraordinare cu **O scrisoare pierdută**, finalul "dilemei din care nu putem ieși" rezolvându-se imprevizibil în spiritul "celeia mai rele dintre soluțiile posibile". Se consfințește astfel dispariția criteriilor valorice fundamentale și dezagregarea principiilor morale, iar aneantizarea simțului responsabilității și absurdul situațiilor monstruoase anulează pur și simplu umanitatea personajelor. Care personaje - paradoxal - sînt astăzi mai verosimile ca oricînd. Coborîta de pe pedestalul tragediei antice în cotidian și supusă deriziunii curente care însoțește orice acțiune contemporană, piesa cîștigă în forță tocmai datorită echivocului ce șterge

diferența dintre criminal și justițiar, dintre adevăr și mistificare. Dezgustul se pierde în amuzament, exasperarea sfrîșește în indulgență, versatilitatea punînd semnul egalității între atracție și repulsie, între afecțiune și înmîncîcîle. Perversitatea se face în numele unei generalizate nebunii, ce-și depășește sfera noțională, invocată ca efect dar și cauză a iubirii și fricii, a remușcării, dedublării și răzbunării.

Aici și acum, după o lungă coabitare a victimelor și călăilor într-un sistem totalitar cvasiparmlsiv, nu mai poate fi contestată verosimilitatea unei ființe care acceptă să conviețuiască ani de zile cu ucigașul soțului ei numai pentru a aduna probe, pentru a obține confirmarea unei bănuielei. În condițiile în care relațiile umane iau forme tot mai grotești, iar arbitrarul înlocuiește cumpăna dreptății, celula familială poate reflecta coșmarul vieții întregi, iar spectacolul poate deveni un studiu de patologie națională (argumente și în caietul-program, în eseul lui Marin Bucur, autor și al unei recente "Biografii a lui I.L. Caragiale"). Lentila ironiei amare o folosește scriitorul și în proză, la perceperea tragicului degradat, detaliind surparea interioară definitivă, prăbușirea în demență ("O făclie de Paști"), luminînd obscuritățile sufletului omenesc ("Păcat"), analizînd instabilitatea torturantă, panica sordidă ("În vreme de război"). Epurată de orice element rustic, montarea Danei Dima speculează aceste conexiuni cu opera caragialeană. Tema principală dublă - vinovăția criminală a protagonistului și patologia vindicativă a eroinei - înrudește piesa cu nuvela "La Hanul lui

Mînjoală". În spectacol cazuis-tica psihologică se încarcă de semnificații universal valabile tocmai pentru că, după un veac de istorie și civilizație, naturalismul pasionalității - aflată inițial în colimator - se întîlnește cu fantasticul chiar pe teritoriul naturii umane, iar existențialismul spațiilor închise în care "Infernul sînt ceilalți" continuă să-și afle confirmarea în expresionismul esențializării și abstracției. Aceste din urmă calități fiind și coordonatele reprezentăției care se desfășoară într-o scenografie insolită: pe orizontală, abia sesizabilă, o întunecată cruce a damnării, un arid teren accidentat al trase-elor interioare. "Oglinda" scenei e inexistentă, jucîndu-se în formula **en rond**. Rămîne să acționeze "oglindea" conștiinței publicului în contact direct cu interpreții.

Departate de a mai fi o "implacabilă Nemezis", Anca Flornei Cercei arborează un strălucitor zîmbet al complicității la o crimă pe care nu doar a provocat-o, ci - probabil - a și încurajat-o. Erijîndu-se în judecător, operează arbitrar în marginea legilor și a bunului-simț, ghidîndu-se după subiectiva-i visceralitate, dar acționînd totuși cu prudență cerebrală. Consecventă în inconsecvență, eroina este un personaj modern, discontinuu. O dată cu asumarea distrugerii proprii vieți, nu înainte de a-și fi răspîndit în toți cei din jur monstruoasa neputință hamletiană, mecanismul aberant al răzbunării cu orice preț îi va pecetlui soarta, cum, de altfel, ea însăși anticipează: "Cine se preface atîta vreme așa, și să nu fi fost nebun, tot acolo ajunge... pînă la urmă tot nebunește". Cu

foto: a. rosenhau

florina cercel și claudiu bleonț

mici ticuri de om slab, credul și în ultimă instanță ridicol, îl prezintă Claudiu Istodor pe Gheorghe. Dragomir al lui Damian Crișmaru se înfățișează încă puternic, deși ros de un viciu ascuns care nu e nici beția, nici culpabilizarea. Instinctul de conservare îi e intact în ciuda regimului de hărțuire la care l-a supus suspiciunea nevastei, dar va claca în fața malversațiunilor tot de ea închipuite. O confirmare indirectă a justetei cheii stilistice adoptate este faptul că

atunci când Constantin Nottara, interpretându-l pe Ion, și-a propus să aducă în scenă "teroarea tragică", galeria a râs. Se intuia astfel funcția de revelator a eroului care, pe de o parte, polarizează anxietățile tuturor, pe de altă parte soluționează guignolesc și totuși dramatic problemele toate, fiindu-și lui însuși mîntuitor. Grima și costumația clovnescă îi conferă o ciudată aură hieratică. Caracterul convențional al acestui personaj-conștiință îl poartă cu

noblețea-i adolescentină Claudiu Bleonț, care continuă în mod original calea deschisă de Emil Botta, săvîrșind dramaticul ritual pe care Actorul, seară de seară, simbolic, îl oficiază, sfîrtecîndu-și în lumina crudă a reflectoarelor trupul, sufletul.

Evocînd o anume ancestralitate, ilustrația sonoră desemnează în eter perpetuarea nimicniciei, dar și implacabilitatea destinului.

IRINA COROIU